

# “ÖNCÜ İKTİBAS”



Gündemle Yüz Yüze – Gazete Yazıları Seçkisi - Yıl: 3 Sayı: 13

“HOŞ GELDİN YA ŞEHR-İ RAMAZAN”



## RAMAZAN BİRLİK-BERABERLİK EĞİTİMİDİR

“On bir Ayın Sultanı” olarak selamlanan ramazan, hem “Kur’an Ayı”, hem “Rahmet Ayı”, hem “Mağfiret Ayı”, hem de -pek kimse dillendirmiyor ama- “Birlik-beraberlik Ayı”dır...

Yapılan bir kamuoyu araştırmasına göre, toplumumuzun yetişkin nüfusunun yüzde seksen beşi (sürekli ve arada bir olmak üzere) oruç tutuyor...

Demek ki, toplumumuzun yüzde seksen beşi yaradılış hikmetine uygun olarak, yüreklerini Allah yoluna bütünlemiş, gönül gönüle Allah’a yürüyor...

Bence bu toplumsal mânâda “birlik-beraberlik” özlemimize çok önemli bir vurgudur...

Ayrıca “birlik-beraberlik” özleminin hangi adreste gerçekleşeceğini gösteren bir işaretir...

Şimdiye kadar her kesimden pek çok kişi (siyasetçiler dâhil) “birlik-beraberlik” vurgusu yapar, ancak herkes kendini (ideolojisini, siyasetini, tarikatını, cemaatini, v.s.) adres gösterdiği için, “birlik-beraberlik” bir türlü gerçekleşmezdi...

Artık adres belli: Oruç!..

Yürek ritmimiz oruçta bütünlendiğine göre, bu olguyu sağlayan inanç unsurunu daha fazla görmezden gelmemiz mümkün değil.

**İnanç manzumesinin dışında birlik arayanların hüsrana tarih şahittir.** Bunun en taze örneği de **Sovyetler Birliği**’dir. İdeolojik yapılanma çerçevesindeki gerçekleştirilen “birlik”in ömrü (silahlı tehdide ve menfaat ilişkilerine rağmen) sadece bir insan ömrü kadar olabildi. Silahlı tehdit ortadan kalkar kalkmaz toplumlar ya camie, ya kiliseye, ya da havraya (kendilerini nereye ait hissediyorlardı ise oraya) koştular.

**Bediüzzaman Said Nursi Hazretleri**, daha kurulduğu yıllarda komünizmin devlet projesinin çökeceğini söylerken, sanırım, beşeri hedeflerde sağlanacak “birlik-beraberlik”lerin uzun ömürlü olmayacağı görüşünden hareket ediyordu...

Bunun için de “birlik-beraberlik” özleminin ipuçlarını veriyordu:

“Allah’ımız bir, Peygamberimiz bir, Dinimiz bir, Kitabımız bir, Kiblemiz bir... Bir bir bir... Yüzlerce bir...”

Sayılan “bir”ler özlenen birliğin özüdür...

Düşünün: Allah’a inanan herkes “Allah’a iman” esasında birleşmiş, bir anlamda “birlik” olmuşlar, **Peygamber Efendimiz**’e inananlar “Mü’minler ancak kardeşler” hükmüne tabi olup kardeşleşmişler...

Oruçta bütünleşmiş, teravihte omuz omuza vermişler...

Bunun bir de “millî birlik” boyutu var ki, onun da eksenini, bana göre **Çanakkale Savaşları**’dır. Çanakkale sirtlarında ninelerimizle dedelerimizin uğruna şehit oldukları kutsalların yeniden inşasıyla ihyası, “birlik-beraberlik” özleminin itici gücü olabilir.

**Çekirdeği iman, itici gücü Çanakkale olan “birlik beraberlik” bilincini ne terör aşabilir, ne de Avrupa’nın şımarık veledleri sarsabilir...**

Kendi dinamiklerimizin üzerinde gelişir gideriz.

Farklı görüşler tabii ki olacak. Belki insan adedince farklı görüş ve düşünce bulunabilir. Farklılıklar “toplumsal renkler”dir. Bu renk cümbüşü içinde kimsenin kimseye kendini dayatmaması esastır.

Zaten, bilebildiğim kadarıyla, ashab arasında da böyle bazı görüş ayrılıkları olurdu. Ama bu ayrılıklar temel konularda birlikte hareket etmelerine engel teşkil etmezdi. Gerektiğinde şahsî düşüncelerini aşıp amaçta bütünleşebilirlerdi.

Bizde de böyle olması gerektiğini düşünüyorum. Sosyal statümüz, eğitim düzeyimiz, bölgemiz, kılığımız, hatta kimliğimiz nasıl belli noktalarda müşterek hareket etmemizi engellemiyorsa, mezhebimiz, partimiz, cemaatimiz, cemiyetimiz, tarikatımız ve hizmet anlayışımız da engellememeli. Yerine göre ayrıntıdaki farkları aşıp bütünleşebilmeliyiz. Maksat ashabı örnek almak olduğuna göre, tıpkı onlar gibi, ittifak noktalarımızı esas alıp ayrıntı kabilinden olan ihtilaf unsurlarını arka plâna çekmeyi bilmemiz lâzım.

Sorun şu galiba: Bazılarımız ayrıntıyı temel yaptık. Talî konuları öne çıkardık. Siyasette, cemaatte, tarikatta, grupta ve grupçulukta birlik aramaya başladık. Diğer cemaatlere kendi cemaatimizi, diğer parti mensuplarına kendi partimizi dayatıyoruz. Umdüğümüzü bulamayınca da hırçınlaşıyoruz. Hırçınlaştığımız yerde ise kavga patlıyor. Suçluyoruz, suçlanıyoruz.

Bu konuda samimiyiz, evet. Kendi siyasetimizin, cemaatimizin, tarikatımızın dünyayı kurtaracağına yürekten inanmışız. Tek **kusurumuz**, **başkalarının da başka biçimde inanma hakları olduğunu hesaba katmamamız.**

Ailede “birlik-beraberlik” oluşturmak için de ramazan bir vesiledir. Malum: Hayat koşturmacaya dönüştü: Öyle hızlı akıyor ki, **aynı ailenin bireyleri bile birbirlerini yeteri kadar görmüyor, görüşemiyorlar...**

Ramazan ayının iftar ve sahuruları işte bu yabancılaşmayı çözüyor, aile bireylerini aynı sofranın etrafında buluşturuyor.

Yavuz BAHADIROĞLU / Yeni Akit / 11.05.2019



Derya Öncü Anadolu Lisesi Kültür Edebiyat Kulübü Yayınıdır.

## YEMEK İÇİN YAŞAMAK

Yemek için mi yaşarsınız, yaşamak için mi yerir?

Bu sorunun cevabı, niçin yaratıldık, sorusunun cevabına bağlıdır.

Allah (cc) insanı kendini tanıyıp ona kulluk etmesi, bu dünya ile öbür dünyayı kazanması için yarattığını söylüyor. Yani insanın var olma gayesi bu. O halde yemek bir gaye değil, bu gayeyi gerçekleştirebilmenin bir aracı. Ama gayesi için yapıldığında aynı zamanda bir nimet.

Yemek asla bir amaç olamaz. Bir gaye için yaratılan bedenimizin görevini en iyi biçimde yerine getirebilmesi için kullanmak zorunda olduğumuz bir yakittir o.

Burada az yemenin faydalarını, ya da çok yemenin zararlarını sayacak değiliz. Aslında az yemek de zararlıdır, çok yemek de zararlıdır. Ama azın ve çoğun ölçüsü nedir? Bunu da elbette bu işin bilimi ve tecrübe belirler. Normal bir insanın günlük olarak alacağı kalori, protein ve vitamin ihtiyacı bellidir. Ne var ki, insan kötü yeme alışkanlıklarıyla bunu artırıp ek ihtiyaçlar üretebilir.

Efendimizin yeme konusundaki beyanları muhteşemdir. Zaman zaman tıbbın dönüp dolaşıp hep o beyanlara geldiğini görüyor ve şaşırıyoruz. Buyuruyor ki:

“İnsanoğlu midesinden daha kötü bir kap doldurmuş olamaz. Oysa ona, kendini ayakta tutacak birkaç lokma yeter. İlle de yiyecekse midesinin üçte birini yemek, üçte birini su, üçte birini de nefes için kullansın”.

Mide ile nefes alınmaz, ama midesi dolu iken insan nefes almakta zorluk çeker.

Geçen yıllarda bir Japon doktorun: Yediğiniz midenizin ancak üçte birini dolduracak kadar olmalı, sözünü okuyunca bu hadisi şerifin muhteşemliğini bir kez daha anladım.

Merhum Aliya ne demişti: ‘En kötü kombinasyon boş bir ruh ile dolu bir midedir’.

Derler ki, Mısır’ın eski Hiyeroglif yazılarında şöyle bir cümle yer almış: Yediğinizin dörtte birini kendiniz için, dörtte üçünü ise doktorunuz için yersiniz.

Efendimiz bir defasında göbekli bir insan görünce, “oraya doldurduğunu başka yere koysaydın daha iyi ederdin, Allah göbekli insanları sevmez” buyurmuşlar.

“Mümin bir midesiyle, kâfir yedi midesiyle yer” buyururlarken her halde tıka basa yiyenlerin, normalin yedi kat fazlası yediklerini anlatıyor olmalıdır.

Gerçekten de şu anda hali vakti yerinde olan insanların çoğu, ihtiyacının yedi kat fazlası yiyecek tüketmektedirler. Tıpkı Amerikalılar gibi.

İlginçtir ki, Kur’an-ı Kerim ‘temettu’ kelimesini kâfirlerin yeme tarzı için kullanır. Temettu’, yemenin keyfini çıkarma, zevk için yeme gibi anlamlara gelir. “Allah, iman edip salih amel yapanları zemininden ırmaklar akan cennetlere koyacaktır. İnkâr edenler ise şimdilik ‘temettu’ ediyor ve davarların yediği gibi yiyorlar. Onların gideceği yer de ateştir”. (Muhammed 12)

Çünkü yemeğin bir zevk haline getirilmesi, yemek için yemek, ya da yemek için yaşamak anlamına gelir. Duyguların ve dikkatin yemeğe yönelmesine sebep olur. Madde ve zaman israfı doğurur. Oysa insan, ürettiğini önce düşüncelerinde ve hayallerinde üretir. Yemekten başka bir şey düşünmeyen, himmetini ve dikkatini yemekte harcayan insan gerçekten de başka bir şey düşünemez, düşünemeyince üretmez. Üretmeyince de başarılı olamaz. Midesi dolar, sindirimi zorlaşır. Beynini besleyecek olan kan, bu anormal olaya müdahale etmek üzere midesine hücum eder. Beyin hücreleri yeterli kan alamayınca beslenemez. Böyle olunca da insan sağlıklı düşünemez. Zekâsı azalır.

Yeterinden fazla yeme vücudun dengesini bozar. Denge bozulunca hastalıklar baş gösterir, biri diğerini körükler, ardı arkası gelmeyen sıkıntılar doğar. Bunları tedavi etmek için insan hesapsız zaman ve para harcar. Hem sağlığı, hem morali, hem işlerinin dengesi bozulur. Ağzının tadı kaçar, böylece bu hatasının cezasını daha dünyada iken çekmeye başlar. Belki her şeyi bulur ama artık yiyemez.

Bulduğu halde yiyememek, bulamadığı için yiyememekten çok daha ıstırap vericidir.

Sakıp Sabancı’nın bir sözünü hatırlarım, diyordu ki: “Bir zamanlar ekmek almaya paramız yoktu, şimdi canımız ne isterse alabiliyoruz, ama doktor diyor ki, yemeyeceksin. Bir zamanlar otobüse binebilmek için bilet alamıyorduk. Şimdi uçağımız oldu, ama doktor diyor ki, yürüyeceksin”. İlginç değil mi?

Demek ki, yemek zevk ve eğlence için yenmemelidir. Vücudu ayakta tutmak canlı ve zinde kılmak için yenmelidir. Bedenin sağlığı için yaratılan yemeği, onun hastalanacağı şekilde yiyen insan akıllıymı diyebilir mi?

Bunca sıkıntılara sebep olan çok yeme, şişmanlık ve tıksırma başarıya mecal bırakmaz.

Kaldı ki, sırf Allah (cc) çok yemeyi sevmiyor diye yemeğini kontrollü yiyen insan bu tercihiyle sağlık ve başarı elde etmesi yanında, aynı zamanda ibadet yapmış olur.

## NEREDE O ESKİ RAMAZANLAR

Hep söyleriz, sıkça söyleriz ama okuyunca "hakikaten nerede o eski ramazanlar" dedirten iyiliğin, yardımseverliğin ve hoşgörünün ayı ramazanın anlamını bize yeniden hatırlatan Osmanlı ramazan gelenekleri...

Ramazan ayı yaklaşırken ekmek veya eşya fiyatlarının inip çıkmaması için devlet tarafından sabit fiyatlar belirleniyordu ve belgelerle kayıtlara geçiliyordu. Bu kayıtların tamamı Narh Defteri'nde toplanıyordu. Tüm bakkallara ve esnaflara iletilen bu defterler sayesinde ramazan boyunca fakir ailelerin de düşük fiyatlarla alışveriş yapabildiği sağlanıyordu.

Ramazanın en güzel geleneklerinden biri de Zimem (veresiye) Defteri uygulamasıydı. Yine yardımlaşmanın önemine vurgu yapan bu uygulamada varlıklı kişiler bilmedikleri semtlerde tanımadıkları esnafların dükkânlarına uğrar ve veresiye defterlerine bakıp, herhangi birini rastgele seçip borcunu silerlerdi. Böylece ne borcu silen ne de borcu silinen bu iyiliğin kime ve kim tarafından yapıldığını bilmezdi. İyilik duyurulmadan yapılan bir şeydi çünkü...

Osmanlıda tüm ramazan ayında iftar boyunca evlerin kapısı açık tutularak o anda oradan geçen her kim varsa istediği eve girerek orucunu açabiliyordu. İftarını tamamlayan kişi gitmeye hazırlanırken ev sahibi tarafından 'diş kirası' denilen hediyeler verilirdi. Bu, para veya gümüş yüzük, tabaklar, kehribar tesbihler gibi hediyelik eşya olurdu. Diş kirasının, iki anlamı vardı.

Birincisi, ev sâhibine sevap kazandırmak için çekilen eziyete teşekkürdü. Yâni, "Zahmet edip geldiniz. Mütevazı yemeğimi yiyip bana sevap kazandırdınız. Dişleriniz yıprandı. Teşekkür ederim" demekti.

İkinci anlamı ise iftara gelen fakirlere belli etmeden sadaka vermektir.

Ramazan geleneklerinden bir diğeri de Cerre çıkmaktı. Osmanlı Devleti'nde medreselerde yaz tatilleri "Üç Aylar"da verilirdi. Bu tatillerde seçilmiş medrese talebeleri hem kendi bilgilerini pekiştirmek, hem de dinî konularda halkı aydınlatmak için İmparatorluğun farklı bölgelerine gönderilirdi. Bu gönderme olayına "cerre çıkmak" denirdi.

Sadaka taşları taş bloklardan oluşan, genellikle cami veya türbe köşelerinde bulunan, ortası çukur, bir buçuk-iki metre yüksekliğinde taşlardı. Bu taşlar Osmanlıda sosyal dayanışmanın bir parçasıydı ve fakirlerin umut kapısıydı. Fakirler dilenmekten, zengin riya ve gösterişten çekindiği için sadakalarını bu taşlara koyar, fakir de gece vakti gelip ihtiyacı kadarını buradan alıp, geriye kalanını kendisi gibi bir başka fakire bırakırdı...

Ramazanın 15. günü cihan padişahları saray ve devlet erkânıyla Topkapı Sarayı'nda muhafaza edilen Hırka-i şerifi ziyaret ederdi. Hırka-i şerif ziyaretinden sonra sarayda hazırlanan baklavalar, her 10 askere bir tepsi düşecek şekilde merasimle dağıtılırdı. Kadir Gecesi, padişahlar muazzam bir alayla Ayasofya Camii'ne giderlerdi. O gece padişahın geçeceği yollar kandiller ve fenerlerle süslenir, top ve fişek sesleri arasında büyük bir merasimle camiye girerlerdi.

Ve "Arife Çiçekleri..." Osmanlı'da bayramların bilhassa çocuklar için ayrı bir yeri vardır. Bayramlıklarıyla sokakta gezen çocuklara "Arife Çiçeği" denilirdi. Osmanlıdan gelen 'Arife Çiçeği' kavramı; bayramdan birkaç gün önce yapılan alışverişin ardından çocukların sabırsızlanarak giysilerini bayramdan bir gün önce giyerek dolaşması olarak tanımlanırdı...

**Ninem diyor ki;** Ulular köprü olsa, basıp geçme.

## ORUCUN FARZI ÜÇTÜR

**Niyet etmek, niyeti ilk ve son vakitleri arasında yapmak ve orucu bozan şeylerden sakınmak farzdır.**

**Sual: Namazın farzları olduğu gibi, orucun da farzları var mıdır?**

**Cevap:** Orucun farzı üçtür bunlar:

1-Niyet etmek. 2-Niyeti, ilk ve son vakitleri arasında yapmak. 3-Fecr-i sâdik, yani tan yeri ağarmasından, güneşin batmasına kadar olan zaman içinde, orucu bozan şeylerden sakınmaktır.

\*\*\*

**Sual: İftarda acele etmeli deniyor. Bu aceleden maksat nedir, ne yapılır ve nasıl hareket edilirse acele edilmiş olur?**

**Cevap:** İftarı acele etmek ve sahur, fecrin ağarmasından önce olmak şartı ile geciktirmek sünnettir. Resûlullah efendimiz, bu iki sünneti yapmaya çok dikkat ederdi. Düverde deniyor ki:

“Seher vaktinde yenilen yemeğe sahur denir. Seher vakti, gecenin son altıda biridir.”

Sahuru geciktirmek ve iftarı çabuk yapmak, insanın aczini gösterdiği için sünnet olmuştur. İbadet, acz ve ihtiyacı göstermek demektir. Nûr-ül-îzâh kitabında;

“Bulutsuz gecelerde iftarı çabuk yapmak müstehaptır” deniyor. Bu kitabın şerhinde de;

“Bulutlu gecelerde orucun bozulmasından korunmak için, ihtiyatlı davranmalı yani iftarı biraz geciktirmelidir. Yıldızlar görünmeden önce iftar eden, acele etmiş olur” denilmektedir. Tahtâvide ise;

“Orucu namazdan önce bozmak müstehaptır. Bahr kitabında ve ibni Âbidinde denildiği gibi, iftarda acele etmek, yıldızlar görülmeden önce, iftar etmek demektir” denilmektedir. Akşam namazını da, bu vakitte, yani erken kılmak müstehaptır. Güneşin battığı iyi anlaşılınca, önce Eûzü ve Besmele okuyup;

(Allahümme yâ vâsi'al-magfireh igfirlî ve li-vâlideyye ve li-üstâziyye ve lil-müminîne vel müminât yevme yekûmülhisâb) denir. Bir iki lokma iftarlık yiyip;

(Zehebezzamâ vebtelletil-urûk ve sebe-tel-ecr inşâallahü teâlâ) denir ve yemeğe başlanır. Hurma veya su, zeytin yahut tuz ile iftar edilir. Sonra, camide veya evde, cemaatle akşam namazı kılınır. Bundan sonra, akşam yemeği yenir. Sofrada yemekleri yemek, bilhassa ramazanda uzun süreceğinden, akşam namazının erken kılınması ve yemeğin, acele etmeyerek, rahat yenmesi için, az bir şeyle iftar edip, yemeği duadan ve namazdan sonra yemelidir. Böylece, oruç erken bozulmuş, namaz da erken kılınmış olur. Yukarıdaki iftar duasının manası;

“Açlık zamanı bitti. Damarlarımızın suya kavuşması vakti geldi. İnşallah sevap hasıl oldu” demektir.

## NAMAZDAN SONRA İFTAR ETMEK

**Takvimi hazırlayanın ve iftar topu atanın, ezan okuyanın adil olmaları lazımdır.**

**Sual: Orucu kurtarmak için akşam namazını önce kılıp sonra iftar edilmesinin mahzuru olur mu?**

**Cevap:** İftarı akşam namazından önce yapmak müstehab ise de, bir ibadeti bozmak şüphesinden kurtarmak için müstehab terk edilmelidir. Önce akşam namazını kılmalı, sonra iftar etmelidir. Böylece iftar yine, yıldızlar görünmeden önce olur. Yani acele edilmiş olur ve oruç, bozulmak tehlikesinden kurtulur. Akşam namazını vakti çıkmadan, tekrar kılmak mümkündür. Takvim, saat, kandil, top ve ezan yanlış olunca, oruç kurtulmaz. İbni Âbidîn, namaz vakitlerini anlatırken buyuruyor ki:

“İftar etmek için, güneşin battığını iki adil Müslümanın haber vermesi lazımdır. Haber veren bir kişi olursa da, beis yoktur.”

Görülüyor ki, takvimi hazırlayanın ve iftar topu atanın, ezan okuyanın adil olmaları lazımdır. Adil demek, büyük günah işlemeyen ve küçük günaha alışıksız olmayan demektir. Bunun için, ramazanın, bayramın ve hac zamanının gelmesini, iftar ve namaz vakitlerini anlamakta ve bütün din işlerinde, itikadı ve ameli bozuk olanların sözlerine uymak caiz değildir.

\*\*\*

**Sual: İmsak vaktinden önce ve imsaktan sonra oruca nasıl ve ne şekilde niyet edilir?**

**Cevap:** İmsak vaktinden önce oruca niyet ederken; “Niyet ettim, yarın oruç tutmaya” denir. İmsak vaktinden sonra niyet ederken; “Niyet ettim bugün oruç tutmaya” diye niyet edilir.

\*\*\*

**Sual: Camiye giden kimse, yatsının farzı mı yoksa teravih mi kıldığını bilemese, bunun nasıl hareket etmesi gerekir?**

**Cevap:** Camideki cemaate, namaz arasında yetişen kimse, yatsının farzı mı, teravih mi kıldığını anlayamasa, farza niyet ederek imama uyar. Eğer teravih kılınıyorsa, bunun namazı, farzdan önce olduğu için nafîle olur. Çünkü farzdan önce teravih kılınmaz. Hemen farzı yalnız kılıp, teravihin bir kısmını cemaat ile kılar. Noksan kalan rekâatlerini, sonra yalnız kılar. Bundan sonra da, vitir namazını kılar.

\*\*\*

**Sual: Ramazanda bir özür sebebiyle tutulamayan oruçları kaza etmek de farz mıdır ve bunların niyet zamanı da, ramazan orucundaki gibi midir?**

**Cevap:** Ramazan-ı şerif orucu, her Müslümana farz olduğu gibi, bir özür sebebiyle tutamayanların kaza etmeleri de farzdır. Kaza ve kefarete orucuna, muayyen olmayan adak oruçlarına fecirden yani imsaktan sonra niyet edilemez.

## ORUCU BOZUP

### KAZAYI GEREKTİREN HÂLLER

**Boğaza yağmur, kar kaçsa, oruç da, namaz da bozulur, kaza lazım olur.**

**Sual: Ramazan ayında, sadece orucu bozup, kefareti değil de kazayı gerektiren hâller, durumlar nelerdir?**

**Cevap:** Oruç, hata ile bozulsa, mesela, abdest alırken, boğaza su kaçsa veya zorla orucu bozdurulsa, ihtikan ederse, burnuna sıvı ilaç, kolonya veya duman, başkasının içtiği sigara dumanı yahut, ud ağacı, anber ile tütsülenip dumanını çekse, kulağına ilaç damlatsa, derideki yaraya koyduğu ilaç içeri girse ve iğne ile ilaç şırınga edilse, kâğıt, taş, maden parçası, pamuk, ot, pişmemiş pirinç, darı, mercimek tanesi gibi, ilaç ve gıda olmayan şey yutulsa, zorlayarak ağız dolusu kusulsa, dışı kanayan, yalnız kanı veya tükürükle müsavi, eşit miktarda karışık kanı yutursa, fecir doğduğunu yani imsak vakti girdiğini bilmeyerek yese, güneş battı zannederek orucu bozsa, oruçlu olduğunu unutup yedikte, orucu bozuldu sanarak, bilerek yemeye devam etse, uyurken ağzına su akıtılsa veya cima olsa, niyet etmeden oruç tutsa veya ramazanda sabaha kadar niyet etmeyip, sonra niyet etse bile, yani kuşluk namazı zamanından, dahveden sonra oruç tutmazsa, bunların hepsinde oruç bozulur ve bayramdan sonra, bir günü için yalnız bir gün kaza etmek lazım olur. Kefaret lazım olmaz. Boğaza yağmur, kar kaçsa, oruç da, namaz da bozulur, kaza lazım olur. Gecedен dışleri arasında kalan şeyi, bilerek yutursa, nohut tanesi kadar ise, bozulup kaza lazım olur. Nohuttan küçükse bozulmaz. Unutarak yiyen kimse, orucu bozulmadığını bildiği hâlde, yine yer ve içerse, kaza ve kefaret lâzım olur.

\*\*\*

**Sual: Ramazanda camiye giden kimse, yatsının farzını kılmadan, teravih namazı için cemaate katılsa kabul olur mu?**

**Cevap:** Ramazanda yatsının farzını cemaatle kılmayanlar, toplanıp da, Teravihi ve Vitri cemaatle kılamazlar. Çünkü Teravih, yatsının cemaati ile kılınır. Hindiyede deniyor ki:

“Yatsının farzını yalnız kılan, Teravihin cemaatine katılır. Kaçtığı rekatlerini sonra tamamlar. Teravihi cemaatle kılamayan, farzı kıldığı imam ile Vitri kılabilir. Vitri cemaatle kıldıktan sonra, başka camiye giden, imam farzı kılıyorsa farza, Teravihi kılıyorsa, buna niyet ederek, imama uyarsa, bir kavle göre sahih olur. Teravih kılındığını anlarsa, farzı kılmamış ise, bir kenarda farzı kılıp, sonra imama uyar.”

## ORUCU BOZMAYAN HÂLLER

**Bir kimse, dış çukuruna ilaç koysa, tadını boğazında duysa bile, orucu bozulmaz.**

**Sual: Oruçlu iken, hangi hâller, hangi durumlar orucu bozmaz, bozulmasına sebep olmaz?**

**Cevap:** Bir kimse, Ramazan-ı şerifte veya kaza, kefaret, adak ve nafil oruçlarda, oruçlu olduğunu unutarak yese, içse, cima etse, oruçlu iken uykuda cünüp olsa, tentürdiyot, yağ sürünse, sürme çekse, bunların rengi, kokusu tükürükte, idrarda belli olsa bile, gıybet etse, hacamat olsa, istemeyerek ağız dolusu kussa, zorlayarak biraz kussa, kulağına su kaçsa, ağzından veya burnundan boğazına toz, duman, sinek kaçsa, oksijen gazı tüpü ile suni hava verilse, başkalarının içtiği sigaranın dumanı gelerek, ağzına, burnuna girmesinden sakınmak mümkün olmasa, ağzını yıkadıktan sonra ağzında kalan yaşlığı tükürük ile yutursa, gözüne, dış çukuruna ilaç koysa, tadını boğazında duysa bile, bunların hiçbirisi orucu bozmaz. Bahr-ür-râik kitabında deniyor ki:

“Ağız bazen bedenın içi sayılır. Bunun için, oruçlu kimse, tükürüğünü yutarsa, orucu bozulmaz. İnsanın içindeki necasetin mideden bağırsağa geçmesi gibi olur. Ağızdaki yaradan veya dış çektirmeden, iğne yapılan yerden yahut mideden ağza kan çıkması, abdesti ve orucu bozmaz. Bu kanı tükürünce veya yutunca, tükürük kandan çok ise, yani sarı ise, yine bozulmazlar. Mideden gelen başka şeyler ağza geldiği zaman da böyle olup, abdest ve oruç bozulmaz. Ağız dolusu, ağzdan dışarı çıkarsa, ikisi de bozulur. Ağızın içi, bazen da, bedenın dışı gibi olur. Ağzına su alınca oruç bozulmaz.”

Diş çıkartınca, çok kan geliyorsa, tükürünce orucu bozulmaz, oruçlu değilse, yutunca, abdesti bozulmaz. Kanı tükürükten az ise, ikisi de hiç bozulmaz.

\*\*\*

**Sual: Kulağa yağ damlatmak, lavman yaptırmak, orucu bozar mı?**

**Cevap:** Bu konuda Fetâvâyı Hindiyede deniyor ki:

“İhtikan, lavman yapmak, kulağına yağ damlatmak orucu bozar ise de, kefaret lazım olmaz. Helada taharetlenirken içeri su kaçarsa, orucu bozar.”

\*\*\*

**Sual: Yutmadan yemeğin tadına bakmanın ve serinlemek için banyo yapmanın oruca zararı olur mu?**

**Cevap:** Yutmadan yemeğin tadına bakmak, sakız çiğnemek, serinlemek için yıkanmak orucu bozamazlar ise de, tenzihen mekruhturlar.

\*\*\*

**Sual: Tozlu, dumanlı şeyleri koklamak ve piyasadaki ciklet denilen sakızları çiğnemek orucu bozar mı?**

**Cevap:** Tozlu dumanlı şeyleri koklamak ve ciklet çiğnemek orucu bozar.

## **BURUK ANILAR AYI**

Herkes bir kere de olsa, “ahh nerede o eski Ramazanlar” diye başlayan bir cümle kurmuştur. Nedense hepimiz geçmiş yılların Ramazanlarına özlem duyuyoruz.

Bu sıralar eski Ramazanlar dendiğinde, benim için nedense çocukluk yıllarım değil de, 2012-2013 yıllarındaki Ramazanları geliyor aklıma.

Önceki gün Anadolu Ajansı (AA) Gazze Ofisi İsrail tarafından vurulunca, içimdeki o yıllara ait anılar hüzünle karışık daha çok gün yüzüne çıktı.

2012 yılında AA Arapça Servisi’ni açtığımız için birçok Arap ülkesini dolaşmamız gerekmişti. Fas’tan başlayıp, Gazze’ye kadar birçok yeri ziyaret ettiğimizde, hayatımız boyunca unutamayacağımız tecrübeler edinmiş, hikayeler dinlemiştik. Hüzünlü anılar da o yıllarda birikti.

## **YÜZBİN KİŞİYLE İFTAR VE SLOGAN**

2013 Ramazan’ında, Mısır’da Rabia meydanında geçirdiğim iftar zihnimden çıkmayan, her hatırladığımda hüzünlendiğim iftarlardan biridir. Aslında tüm dünyada unutulmayacak bir iftar gecesidir aynı zamanda. Zira bugün herkesin iyi bildiği Rabia işareti Mısırlılar tarafından o iftar gecesinde ilk kez yapılmış, AA tarafından ilk o gece fotoğrafı çekilmişti.

Açık havada, yüzbinlerce insanla aynı anda yapılan iftarın, kılınan teravih namazının tarifi mümkün değil. Hele bir de özgürlük ve adalet mücadelesi veren yüzbinlerce insanın aynı anda “Mursi’ye özgürlük” sloganları, insanın ruhunu eritiyordu.

O gece çadırdaki, Zeynebiye Mahallesi’nden gelen gençlerle, sağdan soldan derlenmiş iftar yemeğini paylaşmıştık. Gözlerinde umut, heyecan, neşe, sevgi vardı... o iftar akşamında daha çok onları izlemiştik.

Yüzlerce yıl sonra ilk defa gerçek bir seçim yapmışlar, gerçek bir başkan seçmişler, sonra askeri bir darbeyle başkanlarını hapse atmışlardı... Bunun için bu meydanda günlerdir direniyorlardı ve ben de onların hikayesine şahitlik ediyordum.

O iftardan kısa bir süre sonra, katil Sisi tanklar ve zırlı araçlarda o meydana müdahale etti. Sonradan çok uğraştım haber almak için ama o çadırdaki çocukların akıbetini öğrenemedim. Sanırım şehit oldular.

Her Ramazan, hatırlarım o çadırdaki iftarı. Ve her Ramazan içimde buruk bir acı, kimi geceler uyutmuyor beni.

## **HER AN BOMBA DÜŞEBİLİR BİR İFTAR**

Sanırım çoğumuz her an bombalanabilir bir camide iftar yapıp, teravih kılmanın nasıl bir duygu olduğunu bilmiyoruz. 2013 yılında, o zaman yarısı muhaliflerin elinde olan Halep’te bu duyguyu yaşadım.

Savaşın yoğun geçtiği bir dönemde Halep’e gitmiştim. Emevi Camisi bombalanmış, yarısı rejim askerlerinin, yarısı muhaliflerin elinde kalmıştı. Caminin içinde karşılıklı siperler kurmuş, birbiriyle çatışıyorlardı.

O sahne hiçbir zaman gözümün önünden gitmedi. Kurşun isabet etmiş Kur’an-ı Kerimlerin yerlere saçıldığı, rahlelerin, kitapların siperde dolgu malzemesi olduğu bir ortamdı. İki ‘Müslüman’ grup bu ortamda birbirini öldürüyordu.

Sadece rejim ile muhalifler birbiriyle savaşmıyordu. Muhalifler de birbiriyle çatışıyor, üzerinden kanlar akan bir yaralı yürüyerek yanımızdan geçiyor, her yandan kurşun sesleri ve bağırtılar geliyordu o gün.

O zaman dünyada henüz adı duyulmamış İŞİD militanlarını da o ortamda görmüştüm. Siyahlar giymiş, siyah maskeler takmışlardı ve o bölgeden geçişimize izin vermemişlerdi. En çok muhaliflerle çatışan örgüt olarak nam salmıştı Halep’te. İlk kez ‘kim bu örgüt’ diye haber yaptıktan kısa süre sonra AA’nın Halep Ofisi basılıp, kurşunlandı.

O Ramazan gününde çatışmaların ortasında iftar yaptık. Güvenli bir mahallede, bir camide, Türkiye’den gönderilen gıda yardımıyla, Halepli insanlarla iftar ettik. Bir caminin içiydi. Sonra da aynı yerde teravih kıldık.

Şam rejimi o zaman varil bombalarıyla sivillere saldırıyordu. Bombalanan çok cami haberi yapılmıştı. Onlardan birinin içinde olmak öyle sanıldığı gibi kolay bir duygu değil. Bir kulağımız imamda, bir kulağımız uçak ya da helikopter sesinde. O sesi duydunuz mu, başınıza bomba düşecek mi diye beklemeye başlıyorsunuz.

O iftar gecesi bir şey olmadı. Ancak biz ayrıldıktan iki gün sonra cami varil bombasıyla vuruldu ve çok sayıda sivil hayatını kaybetti. Halep her Ramazan acı hatırlarla aklıma gelen bir başka şehirdir.

## **ŞEHİRLERİMİZİN HALİNE BAKIN**

Tüm bunları yazmayı düşünmüyordum aslında. Ancak önceki gün İsrail AA Gazze Ofisi’ni vurunca tüm anılar depreşti. O bombardımanlardan birinde bulunmuştum Gazze’de. Bir bombardıman tehlikesi altında açılmıştı o ofisler. Ve bomba sesleriyle uyuyamamıştık uzun geceler.

Şehirlerimizin haline bakın... Koca bir medeniyetin en kadim şehirleri ne haldeler şimdi. Kahire, Beyrut, Şam, Halep, Kudüs, Gazze, San’a, Trablus... Ramazan’a nasıl giriyorlar? Nasıl bir karmaşanın, kaosun içindeler?.. Halimize bir bakın.

Hayırlı Ramazanlar olsun. Nasıl olcaksa artık.

## **BU RAMAZAN FARK ET**

### **İNSANLARDAN BİR İNSAN OLDUĞUNU**

Şükürler olsun yarın oruç ayı Ramazan başlıyor. Oruç deyince medyada en çok sağlığımız üzerindeki faydaları, sonra sosyal sınıfların birbirini anlamasının zeminini oluşturarak toplumsal dayanışmanın pekişmesi gibi etkilerinden bahsediliyor. Ben Ramazan'ın gelişine en çok zamanın olağan döngüsünün kalplerimizde egemen olma, hiç değilse Müslümanların nezdinde şu berbat dünyanın işleyişine bir aylığına dur denme ihtimali nedeniyle seviniyorum. Doymak bilmez arzu ve tamahımız değil, bizi insan yapan irademiz devreye girecek, arzularımızı, parıltılı bir bilinçle, bizzat kendi elimizle gemlemeye çalışacağız diye de...

Arzuların gemlenmesi, basitçe yeme içme zamanının aryanlanması, cinsel isteklere sınır konulması olarak anlaşılmalıdır. Arzuların gemlenmesi, dürtülerimize, ilişkilerimize bir çekidüzen vermek zorunda olduğumuzu; her istediğimizin istediğimiz zaman olamayacağını bilmek, yaparak görmek demek...

Biz Müslümanlar, insanın "kaygı ve umut arasında" olduğuna, dünya hayatının sürekli mücadele edilmesi gereken bir oyun ve eğlence cerbezisiyle üstümüze geldiğine inanırız. Oruç elbette her ibadet gibi huzura açılır ama unutmamalı, hayat mücadeledir, böylesine mücadele gerektiren bir ortamda huzuru, hayattan el çekmek olarak yorumlamamak gerekir. Tam tersine oruç mücadele ibadettir. Oruçlu insan da sürekli mücadele halindedir; bir yandan arzularını gemlemeyi öğrenerek insanlaşmanın, diğer insan kardeşlerinin yardımına koşmanın, benlik takıntılarını yenmenin peşindedir. O yüzden her bitmiş oruç günü, her iftar büyük bir insanlık zaferi; nefsin insanlıktan çıkarıcı isteklerine boyun eğmeyecek bir irade gücüne sahip olduğumuz gerçeğinin alkışlanmasıdır. Müslümanlardan tüm ibadetlerinde dünya hayatının nefsanî taleplerine karşı tek başlarına olmadıkları ve insanlar olarak birbirlerinden asıl ayırım noktalarının "takva" olduğu, tek bir beden değişik azalarıymışçasına çabalamaları gerektiği bilinciyle hareket etmeleri beklenir. Sonu "Fıtır Bayramı"yla biten Ramazan ayındaki oruç ve ibadetlerde bu bilinç, her zaman olduğundan daha yüksek, daha ayan beyan ve daha toplumsaldır.

Ekrem Demirli'den şunları işitmiştim: "Bir ibadet insana Allah hakkında bilgi kazandırmadığı sürece hiçbir anlam ifade etmeyecektir. Her ibadetin maksadı insana Allah ve O'nun fiilleri hakkında kazandıracağı marifettir. Bu itibarla marifet ibadetin maksadını teşkil eder... Öte yandan ibadetler bize

içinde kendimizin de bulunduğu alemin yaratılışı hakkında bilgi kazandırır. Allah ile alem-insan arasındaki en mühim irtibat, yaratılış irtibatıdır; bu irtibatı hatırlamaksızın Hakk'a tam teveccüh olamaz. Oruçtaki imsak, yani kendini tutmak ve çekmek ile orucu açmayı anlatan iftar (yaratılışla ilgili fitrat ve el-Fatır ismiyle ilişkisini hatırd tutarsak) Allah'ın iki ayrı isim türüyle gerçekleşen yaratılış eylemine atıf yapar. Başka bir ifadeyle insan Ramazan'da 'tutmak' ve 'açmak' şeklindeki eylemiyle Hakk'ın alemini sürekli yok etmesini (imsak) ve var etmesini (iftar) 'zevk' yoluyla idrak eder. Bu sayede oruç bize Allah'ın üzerimizdeki en büyüğü olan 'sürekli yaratılış' nimetini hatırlatır..." Ne güzel, işte o mübarek ay geldi.

İslam inancına göre insan hem yaratılmışların en şerefli hem yeryüzünün fitne çıkarıcısı, kan dökücüsü hem çamurdan yaratılmış hem Yaratıcı ona kendi ruhundan üflemiş. İnsan varoluşunun bu paradoksları onun yaşantısında da kendisini gösteriyor. İbadetler, olması gereken hasletlerimizi unutmamamız gerektiğini, unuttuklarımızı hatırlatmak içindir. Allah ibadeti kendisi için değil bizim için istiyor. Hayatın yaşadığımız dünya hayatından ibaret olmadığını hatırlamamız, günlük maişet derdine ara vermemiz, varoluşumuz ve varlık üzerine düşünmemiz için... Her ibadet bir ara verme, dünya hayatında bir moladır, oruçta bu mola çok daha belirginlik kazanıyor. Heva ve heveslerimizden belli ölçülerde el çekmemiz, ötelere akletmemiz, Yaratıcımıza verdiğimiz sözü ne kadar yerine getirdiğimiz sorusuna cevap aramamız isteniyor.

Dünya hayatında kendimizi "özel" sanıyoruz. Elbette öyleyiz, "özel"iz, biricikiz. Ama bu özelliğimizi, yaratılmışların en şerefli olma hasebiyle kazandık ve diğer insan kardeşlerimiz de bizimle aynı özelliğe sahipler. Bunu anladıkça, tarihin ırmağında ancak bir damla kadar yerimiz olduğunu, zerre misali küçüklüğümüzü kavradıkça büyürüz. Bizi gerçekten insanlaştıracak olan mütevazılık, diğer insan kardeşlerimizle aramızda bir nitelik farkı olmadığını bilerek yaşamak; insanlıktan çıkaracak olan ise gurur, hasislik ve büyülenme. İbadet, bizi sarsarak kalbimizi benliğimizden, dünyadan Yaratıcımıza yöneltme çabası. Kalbimiz en çok Kur'an'la ürperir, yumuşar ve kendine gelir. Ramazan, Kur'an mesajının indiği aydır; oruç, insanlaşmamız ve paslanmış kalplerimizin tedavisi için eşsiz bir fırsat...

## RAMAZAN'A KAVUŞMAK

Bugün aradan geçen 11 ay sonra Allah'ın lütfu ihsanı yeniden tecelli etmiş, bizleri bütün rahmeti ve bereketiyle Kur'an ayı Ramazan'a kavuşturmuş bulunuyor. Evet, bir kavuşma yaşıyoruz Ramazan'la birlikte. Önce bir zamandır uzak kaldığımız aslımıza, Rabbimize, kendimize kavuşuyoruz. Kendimize kavuşunca zaten rabbimize de kavuşuyoruz. Rabbimize gerçekten kavuştukça kendimizi de buluyor, öğreniyor, biliyoruz.

Önce periyodik olarak bir sene önce yaşadığımız bir zamana yeniden kavuşuyoruz. Ramazan her yıl aynı ihtişamlı, aynı ritimlerle, aynı menasikle gelir ve insanlığın hayatına kurulur. Hiçbir bireyin, hiçbir cemaatin veya hiçbir devletin kontrolünde olmadan gelir kendi düzenini kurar.

Ramazani hilale göre mi hesaba göre mi başlatalım diye dövünerek sözümona ona bile damgalarını vurmak isteyen istikbarın veya imsakın başlama anını bir ihtilaf konusu olarak öne sürmeye kalkışanların üretilmediği izafiyatçılığın etkisi bir ormanda bir yaprak titreşimi kadar olur. Ramazan diğer Ramazan'a ulanır ve zamanın insanın mülkünde olmadığı gerçeğini bütün açıklığıyla ortaya koyar.

Sonra bütün eylem biçimlerini tekrarlamak suretiyle, hiçbir şekilde eskimeyen ve kopmayan ama gündelik hayatın telaşesi içinde, Ramazan'ın dışındaki günlerde gafil olduğumuz geleneklere kavuşuruz. O geleneğin tesis etmiş olduğu bilinci yeniden kurarız. İnfakımızla, zekatımızla, fitremizle, sahurumuzla, imsakımızla, orucumuzla, tilavetimizle, iftarımızla, sahurumuzla...

Ramazani bir hatırlama, ama geriye giden ve geride kalan bir hatırlama değil. Günümüze ve istikbale doğru olan varoluşumuzu inşa etmek, onu yeniden kurmak üzere bir hatırlama. Öbür türlü işi nostaljiye götürüp orada boğmaktan başka bir şey değil. Ramazan bizi geriye götürüp bizde bir altın çağ nostaljisi yaratmak, o nostaljik ruh halinin içinde melankolik bir ruh hali inşa etmek için gelmez her sene. Aksine hatırlattıklarıyla yüklediği bir sorumluluk var ve bu bizi geleceği doğru yeniden kurar.

Hatırlattığı, hatırlatmakla kalmayıp iyice öğrettiği şey ötekine karşı sorumluluğumuzdur. Öteki, düşmanımız değil, sorumluluğumuzun başladığı ve bizden farklı olanın, bütün farklılığıyla, bu farklılık hakkıyla birlikte var olduğu yerdir.

Bir yandan insanın kendisiyle bulunduğu ve başka meşgalelere ara verip kendini sorgulamasına, kendini tanımasına, kendini tamir etmesine fırsat veren bir zamandır Ramazan. Ama bir yandan da kendini ancak başkalarının varlığını, haklarını iliklerine kadar hissetmek ve onlara karşı sorumluluğunu hissetmekle devam eden bir süreçtir. İnsanın en büyük düşmanı bizzat kendisi, yani nefsidir. Başkalarının yapmadığını yapar kendine insan.

Başkalarıyla karşılaşma anı insanın imtihan anıdır ve bu imtihanda insanın ayağını kaydıran insanın kendi nefsidir. Ona telkin ettiği kibriyle, gururuyla, enaniyetiyle, ırkçılığıyla, bazen aşağılık bazen üstünlük kompleksleriyle, iktidar kurma arzusuyla veya kula kul olma zavallılığıyla...

Oruç, nefsi kontrol altına almanın, onu bastırmanın, onun kötülüklerine karşı korunmanın yollarını açan, onunla mücadelenin araçlarını sağlayan müthiş bir egzersiz.

Yıl boyu bu nefsi zorlayan nice şey oluyor... O nefis bildiği bir çok şeyi unutuveriyor, unutmaya da zaafa düşüyor, Ramazan'ın öğrettiklerine karşı inanılması zor bir gaflete düşer oluyor.

Bunu da mı öğretmedi size Ramazan(?) dedirtiyor yaşadıklarımız. Ramazan'ın öğrettiklerinden saptıkça, onun dersleri unutuldukça birbirimize uzaklaşıyor, birbirimizi daha fazla hırpalıyor, birbirimizi daha fazla incitiyoruz. Hayat çekilmez, katlanılmaz hale geliyor Ramazan'dan uzaklaştıkça.

Bir bakmışsınız yüzlerce yıl mazlumlara melce olmuş, muhacirlere Medinesini açmış, Ensar olmuş bir kavmin evlatları etrafta birilerinin kışkırtmasıyla bugün yaşamakta oldukları bir çok sorunun sebebini, sorumluluğunu mazlum, muhacir, kalbi zaten kırık mütecelilere yükleyen bir cehalet haline yakalanmış. Ya yaptığı yardımı başına kakmaya başlamış ya hiç yardım edilmemesi gerektiği düşüncesine varadurmuş. "Allah'ın isteseydi doyuracağı insanlara biz niye yardım edelim? Bizim insanımız açken niye başkalarını doyuruyormuşuz?" sorularını cahilce soruyor.

Unutuyoruz tabii, hangi nimet aslında bize ait ki onu başkasından kıskanıyoruz? Hani misafir rızkıyla birlikte gelirdi? Hani kimse kimsenin rızkını yemezdi? Hani Ramazan'ın bize öğrettiği, başkalarına karşı sorumluluğumuz? Hani orucumuzun bize hissettirdiği başkalarının acıları, açlıkları, sıkıntıları? O tuttuğumuz oruçtan bize sadece sabahtan akşama kadar çektiğimiz açlık mı kalacaktı? 11 ay önce bütün açıklığıyla bize hatırlatmıştı, anlatmıştı, öğretmişti Ramazan, ne çabuk unuttuk? Hangi ara bu kadar acımasız, bu kadar lakayt, bu kadar rahatına düşkün ve kendi nefsimizin konforuna bu kadar esir düştük?

Ve hangi ara kendimizden bu kadar koştuk?

"Allah'ım bizi rahmet ayı Ramazan'a kavuştur" diye dua edişimiz tevekkeli değil. Bilen bilir onun içerdiği rahmeti, nimetleri, dolayısıyla bu duanın içerdiği derin hikmetleri...

İşte yetişti Ramazan, yeterince kirlendik, yeterince unuttuk, yeterince gaflete düşer olduk, yeterince bağlandık. Kurtarsın bizi Ramazan, tutsun bizi oruç, özgürleşsin varlığımız ve kavuştursun bizi kendimize ve Rabbimize.